

Լատուրա ԱԹԱՆԵՍՅԱՆ

**ԴՊՐՈՅ ԱԿԱՆԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՈՒԹՅԱՆ
ԾԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԱՐԴԻ ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

Սանեղծագործական ակտիվության խնդիրները դասվում են գեղագիտության կարևոր խնդիրների շարքը: Գեղագիտական գրականության մեջ գեղարվեստական ստեղծագործությանը ուսումնասիրվել է որպես սանեղծագործության արդյունք, որը ենթարկվում է ավելի բացահայտելու նրա կուզը օրյեկտիվ գործանեության եևտ, պարզելու, թե արվեստում ինչպիսի արասացում է գանել իրական աշխարհի այս կամ այն բնագավառը:

Այդպիսի մտեցման դեպքում գեղարվեստական սանեղծագործության արդյեկտիվ կտղմը, որի եևա այնպես սերսարեն է առնչվում սանեղծագործական ակտիվությունը, կամ մասամբ է ուսումնասիրվել կամ ընդհանրապես մնացել է սավերում: Այդպես, որոշ ուսումնասիրողներ, պնդելով որ նկարչի եոգեկան աշխարհը չի կարող եանդիսանալ աաումնասիրության օրյեկտ, բողորովին անեխմն կերպով սանեղծագործողի սուրյեկտիվ դյաևորումները փոխարինամ են արյեկտիվիզմով:

Արվեստի մեթաական ենարքների եևտալական վերլուծությունը թույլ է ուպիսրացահայտելու նկարչի սանեղծագործական ակտիվության պիսղեկաիկան, ուսումնասիրելու այն որպես գործընթաց և դրանալ իսկ խորացնելու ներկայամս գոյություն ունեցող պատկերացումները գեղարվեստական սանեղծագործության մեջ օրյեկտիվի և սուրյեկտիվի ինոխեարաթերությունների մասին:

Օրյեկտը և սուրյեկտը սանեղծագործական գործընթացում իրականացնում են ասարեր սոցիալ-գեղագիտական գործառնություն: Նկարիչը եանդես է գույիս երեք՝ ճանաչման- ինքնաճանաչման արյեկտի, գործարալ- մասաաղ սուրյեկտի և յսրացնող սուրյեկտի կարգավիճակներով: Ելնելալ սրանից՝ սանեղծագործական ակտիվությունը պետք է դիսել դինամիկալի, սյսինքն՝ շարժման և կայացման, դիսելակաիկալի, օրյեկտի և սուրյեկտի՝ մինչև նույնացման եասնող ինոխանցման մեջ:

Արտացղման տեսության սկզբունքների իյսագործումը պանանջում է գեղարվեստական ստեղծագործության բողոր բողորությունների եաշվասում, օրյեկտ- սարյեկտ ինոխեարաթերությունների ծայրաեեղ ճկունություն, դինամիկալության՝ միջնորդավորվաա ուղղակի և անուղղակի կասերալ ու եարարերաթյուններով, և մասնավորապես նրանով, որ նկարիչը յուրացնում է ոչ միայն օրյեկտը, որն ինքը պասսկերում է՝ արասահայտելով որոշակի նպասակ, ճաշակ, գաղափար, նակ ինքն իրեն, իր անձի էությունը՝ եանդիսանալով միաժամանակ իր գործունեության և՛ օրյեկտը, և՛ սուրյեկտը:

Սանեղծագործական ակտիվության խնդիրները ուսումնասիրվել են գերմանական դասական փիլիսոփայության, ամենից առաջ «նույնացման փիլիսոփայության» եինքի վրա (Ի.Ֆիլիստե, Նովալիս, Տիկ)՝ գարգացնելով գաղափարը սուրյեկտի մասին, որպես եերքին սանեղծագործական ակտիվության ինքնագործունեություն:

Սանեղծագործական ակտիվությունը մարդա առանձնեաակություններից է, որն ի եայտ է գալիս և գոյասաում է միայն նող, օրիգինալ, սոցիալապես կարևոր արժեքներում, նկարչի սանեղծագործական ակտիվությունը ականքվում է եասարական-պասական պրականիկալից՝ բավարարելով նրա գեղագիտական եարցադրումներն ու պանանջները:

Գեղագիտական եարարերությունների մեջ եսուկեպես պրականիկան է, որ որոշում է նկարչի անձի նախընարեի ակտիվությունը՝ արամսողելալ նրան իր եամար կարևոր ու արժեքավոր երևույթների նպասականղվաա յաղացման: Լինելով սոցիալապես գիտակից էակ, նկարիչը շարժման մեջ է դնամ իրեն եասուկ ունակությունը՝ արասքին օրյեկտը վերաաելու իր ֆիզիկալկան ու եոգեկան աաի ակտիվության, իսկ իր ներքին մասավոր-գայական ապթումները՝ գաղավարա-նյութա-առարկայական ձևերի (նպասակ, մտանղացում, գաղափար, գեղարվեստական կերպար, արվեստի սանեղծագործություն):

Դրանով եանդերձ նյութականությունը ակախվությունը չի եանադրվում դրսից, այլ գործում է ներսում՝ ամորֆ, աաաանվող ապրամների գեղարվեստական ձևերում:

Ակախվությունը միշա եենվում է սաարկայական նյութերի վրա՝ իրակսն օրյեկտի կառուցվածքները արվեսաի սաեղծագործություն սեղափոխելով, բայց վերցված ոչ թե անշարժության, այլ դինսամիկայի, շարժան ու կայացման մեջ, ինչպես սեփական ինքնագարգացման, այնպես էլ սուրյեկտիվ մարդկսլին գործունեության վերափոխման գործընթացում: Այսախսին է աշխարեր գեղագիտական գնաեատումներով: Այն, ինչ հիմա գոյություն ունի իրական աշխարեում որպես օրյեկախվություն, միաժամանակ ներկայանում է նաև որպես սուրյեկախվություն՝ սաեղծագործուի անձի ու գործունեության միաանության մեջ՝ նրա գեղադիտակսն գաղափարների ու սուրյեկտիվ ձգաումների սեսանկյունից:

Անսեսելով արաացուման սեսությունը՝ գեղարվեստական սաեղծագործությունը միայն սուրյեկաի ձգաումների ու նպատակների արտահայտմանը հանգեցնելը ճիշտ չէ: Հեաանողով իրականության արաացորումից, չհանդիսանարով նրա օրինաչաի շարունակությունը, սաեղծագործական ակախվությունը դառնում է անիմասա: Սաեղծագործական ակախվության էությունը ի հայտ է գալիս նսրատակադրման, նախագգացման, մտահղացումների իրագործման, գադափարների գեղարվեստական կերարսրավուման մեջ, նկարիչը նախասեսում է օրյեկտի կայացումը, ինչպես հասարակական ամբուջի կառուցվածքում, այնպես էլ իր սաեղծագործության մեջ: Նա սկզբում պետք է ինքը սպրի այն ամենը, ինչը եեստ պետք է թելալլովի սաեղծագործության մտահղացմամբ ու ընդեսնուր գաղափարով: Նկալիչը պետք է կաբողանա իր սպրածն ու զգացումը գեղարվեստական կերպարի ձևով օրյեկտիվացնի իր իսկ պասակերացմամբ սաեղծված աշխարեում:

Սաեղծագործական ակախվությունը ի հայտ է գալիս ճանաչողական-արժեքավորման գործունեության վերլուծության, սինթեզի (համադրման), օրյեկտից ստացած տպավորությունները գեղագիտական էտայոնների եես համեմատելու և դրանք արվեսաի կրակրետ սեսակի ու ժանրի մեջ սեղափոխելու ժամանակ: Էսան որ այս գործունեությունը մշակվում է հասարակության կուլմից, ոսսաի այն սոցիալապես պատճառարուվում է: Այնուհանդերձ նկարչի սաեղծագործական ակախվությունը սրսրունակում է բազմաթիվ անեսասահոգերանական երանգներ²։ Նկարիչը պարասադիր գեղարվեստական պասակերներով աշխարեընկալման միջոցների մեջ ներմուծում է ինչ-որ նոր բան: Էայց այդ գործընթացից ամեն ինչ չէ. որ դառնում է արասդրումը, արդյունը, որքան ակախիվ է սաեղծագործողի անձը, այնքան արժեքավոր է սաացված արդյունը: Սաեղծագործական ակախվության գործընթացը արդյունքի կայացումն է: Իր եերթին, արդյունքն էլ եենց գործընթաց է՝ սուրյեկտի կուլմից սպրված, բայց ավելի կարևար, եասուասում, անարբերակ, որը սաացվում է սաեղծագործական ամեն հաջորդ փուլում, և այդ հասասասումը սաեղծագործողի եոգելրան վիճակների, մասեղացմամբ պայմանավորված զգացումներն ու գաղափարների շարժումն է:

Սուրյեկաի ակախվությանը հարսասացած՝ օրյեկախիլ-ատարկայական բովոնդականությունը ներառնում է ինչ-որ բան նրա անձից և միաժամանակ, կոթցնելով իր սաօրեականությունը, վերածվում է սուրյեկաիլի, բարձրանում մինչև նրա սաեղծագործական նպատակների իրագործման սասիճանի, ձեռք է բերում մարդկայնորեն արժեքավոր իմասա ու սոցիալ-գեղագիտական նշանակություն:

Իսկական արվեսարը միշտ դիմահայաց է մարդուն, որովեեսու վերակերաում է օրյեկար իր սուրյեկաիլ գործունեության գործընթացի վերափոխման ժամանակ, իսկ մարդը իր գեղագիտական գաղափարների համուպասասիսան՝ սոցիալական կեցության առաջընթաց գարգացման ու վերափոխման գործընթացում հանդես է գալիս որպես սուրյեկտ³:

¹ Գ. Ի օ ց ա ռ օ յ, *Учить студентов мыслить творчески*, Пермь, 1971, стр. 104.

² Նույն տեղում:

³ Ե. Կ ր ւ ր և Կ, *Формирование пространственно-временных представлений у учащихся среднего возраста в условиях музея ансамблевого типа*, СЛБ, 1996, стр.96.

Գեղարվեստական կերպարը միայն օրյեկտի պատկերը չէ, այլ արդյունք ստեղծագործական ակտիվության, իսկ ակտիվությանն էլ իր եերթին սյուսակեթ է՝ ստեղծագործական արդյունքի առեղծման վույ, և որպես այդպիսին՝ ենարավոր է միայն ստեղծագործական գործընթացի կուրգավորվչ դերի և արվեսաում ենրասի ստեղծագործական ակտիվության սրայմաններամ:

Հոգերանների ասումնասիրությաննեը ցույց են տալիս, որ կերպարվեսաի գործունեության ուղղվածության բարդ սրատկերը իրասեսական գծանկարի սաեղծման գործընթացն է, որը ներատում է ամենարնդեանուր սյուսակերացումները առարկունեթի և այն ամենի մասին, ինչը սասացվում է բնանկարից գծանկարելու ամբողջ ճանասարեին: Բայց որպեսզի պասակերացվի այդ ճանասարեի արդյունքը, աներածեշա է այդ ամենի կալքին կանխասեսել նաև սաեղծագործական ակտիվությունը, որպես նրա կերպարավորման վույ մասալի նախագծման ճանասարեին:

Այս տեսակեսից՝ գեղարվեսաական մասաերցումը սրասկեր է, որտեղ օրյեկուն իր կերպարանաիոխությունը եամրնկնում է ստեղծագործական վույին: Եվ սաեղծագործական ակտիվությունը կանխարշում է արդյունքի կասաղսվածքը, այն, ինչը եեսասալվում է նրա մեջ, որովեեսև նկարչի կույմից մասաեղացաժ սրասկերը եանդես է գալիս այն կասաղսվածքային վույմիությաննեըում, որոնք իթականացվելու են սաեղծագործական եեսաագա յիայերում:

Նկարչիչը մասծամ է գործելուվ և գործում է մուածելուվ: Նա միտքը կատացում է գործուությաննեկի սկզբում նախ իր սյուսակերացումների մեջ, ոսւ արդեն գործնակունում՝ ոեսալ գեղարվեստակուն միջոցներուվ, որոնք շարծման մեջ են դետում նրա սրասկերավոր միտքն ու զգացմուքը: Սասեղացամերում սաեղծարդոնղը նույնքան ակտիվ է, որքան դրանք գործնականում արարելու ժամանակ, որավեեսև նա եաղթասեարում է թե՛ առարկայական և թե՛ եոգերանական արգելքներ: Օրյեկտիվացումը չի ընթանում կերպարը դրսից բերելուվ, ինչպես մասծում են շաս եեսաագոտողներ: Հոդևոր ստեղծագործությունը նույնպես ենթադրամ է օրյեկտիվացում գեղարվեսաական տայուվորությունների՝ զգացմանքների, աղբամների «վեգվուվ», որովեեսև գեղարվեստական կերպարը սաեղծագործուղի կողմից միշա մասծվում է արվեսաի իր ասեսակուվ-եցյուննեըուվ, գույներուվ ու սղասաիկայուվ: Վերջասպես, արվեսաի ստեղծագործությունը ոչ թե աշխարեից ու եասարակությունից անկախ ու կարված է, այլ անմիջականորեն նրանց շնորեիվ է, որովեեսև նկարչի ստեղծագործական ակախությունը արվեսաի գործերում, սրատուլամ իր նայասակների իրագործման գործունեությանը, ուղղված է ոյտշակի եասարակական ագղևցությունների նվածման:

Ստեղծագործական ակախությունը գոյություն ունի միայն նկարչի սաեղծագործական ուժերի ու ունուկությաննների շարծման, աշխարեի՝ իր տասակերուվ կերպարվորման և նրա մարդայնացման մեջ: Գեղարվեսաական ստեղծագործության յանասար նրա նայասակամղված, սոցիալասպես նշանակալից էության սաեղծման ու ինքնասառեղծման, կատարելագործման և ինքնակասարելագործման մեջ է⁴:

Նկարիչը իր սաեղծագործությամբ կամ արծագանքում է եասարակայանը եուզալ երասասալ եուրցերին, երավիրում է մարդկանց՝ վերավուխելու աշխարեը գեղեցիկի կանոններուվ, կամ էլ եեսանում է նրանցից՝ ծախսելուվ իր ասաղանդն ու սաեղծագործական էներգիան աննշան, մանր, անցալիկ երևույթների վրա:

Սաեղծագործակուն ակախությունը նաև սոցիալական ակախությունն է, միայն այն ասբբերությանը, որ առաջինի դեսպում ասն առաջադեմ է, իսկ երկրորդ դեսպում՝ եեսաղիմական:

Ստեղծագործական ակախության վերը նշված ձևակերսումը եիմնականում կախված է սուվորողների (անեասաի) աշխարեայացքի ձևավորվածության ասաիճանից: Սուվորողների աշխարեայացքի ձևավորման մեջ կերպարվեսաի դասերի դերի և ասեսականորեն եիմնավորված աեղի գիասական բացասայասումը թելաղրված է ժամանակակից մարդու վարքագծի, զգացմուքների, մաքերի վրա կերպարվեսաի ունեցած ագղեցության աճուվ, ինչն էլ իր եերթին սայմանավորված է անեասաի դագմարողմանի ու ներդաշնակ զարգացմամբ:

⁴ В. Л е в и и, *Воспитание творчества*, Томск, 1992, стр. 56.

Գայլացականների աշխարհայացքի ձևավորումը այս կամ այն ստարկայի ստուգման գործընթացում ունի իր սահմանափակությունները, պայմանավորված յուրաքանչյուր ստարկայի ինքնատիպությամբ, ուսումնադասախորակչական գործընթացի բովանդակությամբ, որոնք ի հայտ են գալիս կոնկրետ առարկաների ուսուցման ընթացքում, գիտելիքների համակարգի կամ գիտության այս կամ այն սկզբունքի յուրացման ժամանակ:

Սովորողների գիտական աշխարհայացքի ձևավորման մեջ կերպարվեստի դերը քացառելի է ինչպես ենթադրում է նախ և առաջ կերպարվեստի այն ստանդանդառականությունների քացառելիությունը, որոնք պայմանավորում են սովորողների (կերպարվեստի միջոցով) գաղափարա-գեղագիտական սկզբունքների ու աշխարհայացքի ձևավորումը դասախորակչության ու նպատակամղված ուսուցման ընթացքում: Գիտաստեսական աստիճանադասարանների ընդհանրացումներն ու հանրակրթական դպրոցների հարուստ փորձը, եիմք են ապիս նկատելու կերպարվեստի դասավանդման գործընթացի ստանդանդառականություններն ու նրա միջոցով դպրոցականների աշխարհայացքի ձևավորմանը նպաստող հեռուստալ սրայանները:

1. Աշակերտների լայն ու նսրասակամղված ծանոթացումը կերպարվեստի լավագույն ստեղծագործություններին, նրանց ձևի ու բովանդակության վերլուծությանը, նկարիչների ստեղծագործական ուղիղության ուսումնասիրությանը: Այս ամենը կօգնեն աշակերտներին ավելի լայն ճանաչելու աշխարհը, կրացառել են հասարակության գարգացման վրա արվեստի ունեցած ազդեցության նշանակությունը, կզինեն գեղարվեստա-գեղագիտական արամաբանության համակարգով, նրանց մտ կուսաջացնեն սիրած երեսին մտնելու և գեղեցիկի կամոններով ազդելու և աշխատելու ցանկություն:
2. Կերպարվեստի ստեղծագործության վերլուծության, շրջապատապ առարկաների ու երևույթների, ձևերի պատկերման, կոնստրուկտիվ կառուցման, համաչափության, գծագրման, լուսաստվերի, գույնի ուսումնասիրության գործընթացի ժամանակ արդյունավետ ձևով գարգայնում են դպրոցականների գեղագիտական գզացմանը, պատկերվածի նկատմամբ նրանց գզայագեղագիտական վերաբերմունքը: Այսինքն՝ գեղանկարչական, քանդակագործության, գրաֆիկայի վարպետները ստեղծագործությաններում եղած գեղագիտական սովորողների ստ առաջացում է գզացման քային արձագանք՝ դրանով իսկ նախադրյալ ստեղծելով նրանց գեղագիտական գզացմունքների գարգացման համար: Հեռևաբար, կերպարվեստի ուսուցման գործընթացում դպրոցականների աշխարհայացքի ձևավորումը իրականացվում է խիստ արտաեայտված գզայագեղագիտական հարաբերությունների, առարկաների, երևույթների, օրինաչափությունների ասամնասիրման, գեղագիտական գզացմունքների ճանաչողական գործընթացի ակաիվ մասնակցության պայմաններում: Ռացլանալի և գզայականի սյուզիսի օրգանական համաեղությունը գիտելիքների յութացման, շրջապատի նկատմամբ ռալյագեղագիտական վերաբերմունքի դասսիարակության ժամանակ նկատելիորեն եեշացվում է աշխարհայացքի ձևավորման գործընթացը:
3. Իրականության մեջ տրակերվող օրելկաների ձևերի, կոնստրուկտիվ կառուցվածքի, համաչաիության աարածական անդալորման, գանային երանգավորման, լուսաստվերի մակերեսային ռաշխման ուսումնասիրությունն ու վերապատակերումը պայմանավորում են խոր գիտելիքներ օդային և գծային հեռանկարի օրելկտիվ օրենքների, իթական առաթկաների կոնստրուկտիվ կառուցվածքի, լուսաստվերի ու երանգավորման օրինաչաիությունների մասին, որոնք սովորողներին համոզում են աշխարհի նյութականության, նրա ճանաչելիության հնարավորության, երևույթների պայմանականության մեջ և սովորողներին ասնում՝ գիտելիտիկական աշխարհայացքի սկզբունքների ըմբռնման: Կերպարվեստի պարապմունքներին դպրոցականների ձեռք բերած գիտելիքները հեռանկարի օրինաչաիությունների, օպտիկայի, գունագիտության մասին կազմում են գիտելիքների համակարգի ռաղկացուցիչ մասը և նրանց քացառելիսում «աշխարհի պատկերը»:

⁵ С. Л о б о д н а, Как развить способности ребенка, СПб, 1997, стр. 256.

Եվ ինչպես նշում է Լ. Լուկր, աշխարհայացքի գիտական ձևավորման խնդիրը նախ և առաջ պայմանավորված է նրանով, որ ուսուցման ընթացքում սովորողներին րացահայտեն գիտության հիմունքներն ու գործունեության քաղաքականացման հիմունքները, համեմատաբար ընդհանուր դժերով ուսանողներին «աշխարհի պատկերը», բնության ևրևույթների ու հասարակության նկատմամբ նրանց զինեն ճիշտ, գիտական դիալեկտիկա-մատերիալիստական մտացմամբ, զարգացնեն նրանց սարքության դիալեկտիկական մտածելակերպը, մշակեն ամհատական հաստատուն սկզբանքներ և դրանով իսկ սարքեովեն նրանց ահաիվ ու գիտակցական մասնակցությունը նոր հասարակության կոսուցման գործին⁶:

4. Բնօրինակից հիշալությանը ինքնուրույն նկարելու անհրաժեշտությունը, ինքնուրույն տեղծագործական կոսպոզիցիալի կոսաուցումը (թեմաաիկ գծանկար, գեղարվեստական գրականության նկարագրողում, դեկորաաիվ գծանկար), կերպարվեսաի վարպետների սանդագործությունների վերաաալությունների նապոտակոսմոլված վերլուծությունը աշակերտների մոտ զարգացնում են օրյեկսի նկատմամբ տեղծագործական վերաբերմունք, որը շաա կարևոր գործոն է աշխարհայացքի ձևավորման գործում, որովհեաա սանդագործելու ցանկության ի հալո գալը անհրաժեշտ է ինչպես գիտելիքների համակարգի յուրուցման, բնության, շրջապաաու իրականության նկատմամբ գիտական հալացքների ձևավորման փալում, ալնպես էլ ալո համակարգի (սանդագործության) գիտելիքների գործնական օգոագործման, սկզբունքների, մոաեղացումների մարմնավալման փալում:
5. Կերպարվեսաու ու գեղարվեսաու-սանդագործական գործունեությունը զարգուցնում են սալորույների կոսմալին հաականիշները, ընավորության անհատականությունը: Ինքնուրույն կաաարած ուսումնական աշալոսոսունքներում հերոսության, համարձակության, արլության թեմաների պաակերթումը նրասսաում է աշակերտների մոա նապոտակոսմոլվածության, վճոակոսունության, ինքնությունության ձևավորմանը: Բնավորության նշված կամալին ալս գծերը նրասաոում են ինչպես զարգակարական սկզբանքների հաջալ ձևավորմանը, իրականություն ու շրջապաաու միջավալի նրկատմամբ ունեցած ոհալ հալացքների, ալնպես էլ մարդու րարալական վարքագծի ձևավորմանը:

Ավելի հանգամանորեն ուսումնասիրենք րպրացականների աշխարհայացքի ձևավորման գործընթացը կերպարվեսաի սրաթալմոնքների միջոցներով՝ հաշի աոնելով ալո գործընթացի աոանձնաեաակոսլությունները: Չմոոանալալ ընդգծել աշխարհայացքի ձևավորման աուրթերակիչ գծերը՝ քարձր զարգակարալությունը, երևույթների ու շրջապաաու իրակունության դիալեկաիկա-մատերիալիստական մեկնարանությունը, նապոտակոսմոլվածությունը, որոնք հնարավոր են դաոնում միալն գիտելիքների կուաակված փորձի հեաաանքով, նշենք, որ գիտելիքները պեաք է ինեն ոչ թե ձևականորեն յուրուցված կանոնների, ալ սկզբունքների արդյունք: Սկզբունքալին մարզր ալն կրքոտ, հասոատակամ մարդն է, որը մինչև վերջ պաուրասա է դիմագրավել հանուն իր հալացքների ու սկզբունքների: Անհաաի աշխատանքը, նրա զարգակարալաթաաակական համոզմունքների նալսալյալը իր զարգակարներն են, ալն կերպաթր, որին ձգաամ է մարդը իր գործունեությանը ու փարքագծով: Բարձր րարոյական իդեալների աոկալությունը կոնկրեա ունհաաի մոա խաաում է ալալ անհաաի զարգակոսմոլության րարձր մակարդակի մասին:

Պեաք է նշել, որ անհաաի սկզբանքներն ու դարաիարները, ինելով աշխարհույացքի անհրաժեշտ րարկացուցիչ մաս և ձևավորվելալ նրա հիմքի վրա, ալնուհանդերձ նաա իրենք են ձևավորում ալն: Ալսինքն՝ անհաաի ձևավորման գործընթացը ամթալալալան, փոլկաալակցված պահանջների, հեաարքրությունների, սկզբունքների, աշխարհայացքի և կոնկրեա անհաաի զարգակարների ձևավորման գործընթացն է⁷: Ուսուցիչը դասերին, աթաադասարանական պարաալմոնքներին հրիսանների աշխարհա-

⁶ А. Л у к, Мышление и творчество, М., 1976, стр. 144.

⁷ Концепция художественного образования, как фундамента системы эстетических представлений младших школьников. Сб. "Проблемы художественно-эстетической подготовки современного учителя", Иркутск, 1997, стр. 216.

ուսցքի ձևավորման գործընթացը կազմակերպելիս, պետք է եաշվի առնի այս ամենը: Օրինակ, նկարչության ուսուցիչը, չմոռանալով այն, որ կերպարվեստը, որ գեղարվեստական պատկերներում արագացում է ռեսոլյուցիոնությունը, եանդիսանում է այդ հրականության յուրացման, գեղագիտական դաստիարակության գլխավոր ու կրթող մեջոցներից մեկը, կերպարվեստի մասին գրույցների, գեղարվեստական սանդղագործության վերլուծության ժամանակ պետք է ինչքան հնարավոր է լրիվ բացահայտի սանդղագործության թուսնդակությունն ու գեղարվեստական ձևի համապատասխանությունը թուսնդակությանը: Ընդ որում, սովորողների գաղափարական դաստիարակության արդյունավետության, գգայագեղագիտական վերաբերմունքի դրսևորման համար անհրաժեշտ է վերլուծել կերպարվեստի սանդղագործությունները, նախ բարձր գաղափարաքաղաքական և ապա՝ սաանձին նկարների վերլուծության արդյունքների համեմատության և գեղարվեստական սանդղագործությունների թուսնդակության գաղափարական ուղղվածության բացահայտման տեսանկյունից:

Որովեեսև գրույցի թեմայի ընդհանրացումը կոխված է նախնական ընկալման ա գեղարվեստական պատկերների վերլուծությունից, որոնք իրենցից ներկայացնում են անհատականի ու ախակաանի համաձուլվածք՝ եասակ միայն կոնկրետ մարդուն, ուստի կարևոր նշանակություն է սաանում աաուցչի պատկերասխար ու գունդ գրույցը վերլուծվող սանդղագործության թուսնդակության շուրջ: Որքան ճշմարտացի է ուսուցչի գրույցը, այնքան ավելի հավասակուն է նրա ընթացգրած պատկերների եամապատասխանությունը գեղարվեստական սանդղագործությանը, այնքան ավելի խորն է նկարի թուսնդակության մեկնարանությունը, այնքան սավելի շուտ աշակերտների մոտ կմշակվի գգացմունքագեղագիտական վերաբերմունք պատկերվածի՝ գեղարվեստական սանդղագործության նկատմամբ, ու ավելի արդյունավետ կընթանա նրանց գգացմունքների ու գիտելիքների դաստիարակման գործընթացը: Բնականաբար, այս ամենը պետք է պալմանավարված լինի նաև տարիքային սաանձնահակություններով՝ նրանց մաախար ու հոգեկուն կաթաղթյուններով: Դասերի ժամանակ կերպարվեստի հանձարեղ վարպեաների սանդղագործությանները վերաածելիս դարգակունները խտացրած ձևով աեսնում են իրենց շրջապատուլ միջավայրի գեղեկությունը: Ընդդեմիվ ալլ գործերի՝ նրանք ժանոթանում են շրջապատալ առարկաների եարսաությունը, երևույթներին, իրադարձություններին, մարդա հոգեկուն բարդ աշխարհին, գեղարվեստական սանդղագործության եերոսների գեղեցիկ ա ագեղ արարքներին: Ծանոթանալով այս ամենին՝ սովորալները ամաարեր չեն մնում տեսադի նկատմամբ, նրանք իրենք են սկսում վերապրել այդ ամենը, սկսում են գնահատել առանձին եերոսների դրական կամ թացասական արարքները:

Կերպարվեստի պարապմանքների ընթացքում սովորողները գինվում են կոնկրետ գիտելիքներով, որոնք օրգանապես կապված են այն գիտելիքների ընդհանուր եամակարգին, որ տնօրինում են դարոցականները դարոցամ ուսացման ընթացքում, և որոնք եանդիսանում են գիտական աշխարհայացքի ձևավորման հիմքը, պալմանավորում են գիտելիքների ժավալը և ամրապնդում են ալլ ամենը դասարանում ինչպես առանձին առարկաների (գրույցներ կերպարվեստի մասին, նկարչություն ընօրինակից, թեմաաիկ գծանկար, դեկորաաիկ գծանկար), այնպես էլ կերպարվեստի լրիվ համակարգի ուսուցման ժամանակ:

Կերպարվեստի միջոցալ դարգականների աշխարհայացքի ձևավորման խնդիրները պահանջում են այն ցուցանիշների, չափանիշների բացահայտում, որոնք պալմանավորում են աշխարհայացքի ձևավորման որակական մակարդակը դարոցականի ուսուցման ու դաստիարակության որոշակի փուլում:

Ալլ կարևոր չափանիշներից մեկը գիտելիքների համակարգի գիտակցական յուրացումն է, կերպարվեստի թնագավառում ունակությունների ու հմաությունների իրագործումը սանդղագործակուն գործունեարյան ընթացքում:

Գծանկարի հաջող կատարամը, կերպարվեստ առարկայի գիտելիքներն ու ունակությունները, իրականության երևույթների թագմակողմանի և խորը ուսումնասիրությունը, դրանցում գեղագիտական թուսնդակության բացահայտումը, նկարիչների սանդղագործությունների թուսնդակակից վերլուծությունը, ինքնուրույն հարցասրամներն ու դրանց պատասխանները – այս ամենը կարող են ընթացգրել աշխարհայացքի

ձևավորման չափանիշներն ու իրականության նկատմամբ դիտելետիկա-մատերիալիստական վերաբերմունքը:

Կարևոր չափանիշ է նաև շրջապատի նկատմամբ բարոյական, գեղագիտորեն դաստիարակված անեատի վերաբերմունքը: Այդ դեպքում անեատի արարքներն ու վարքագիծը համապատասխանում են նրա բարոյականությանը, գեղագիտական գաղ-գուցվածությունը, աշխարհայացքի մակարդակին:

Աշխարհայացքի ձևավորման մակարդակի կարևոր չափանիշներից մեկն էլ գաղափարական ևամուղմունքն է: Ին գիտելիքների ճշմարտացիության, գործի նկատմամբ ունեցած սիրտ, իր արարքների իրավացիության համոզմունքը, որպես կանոն, արտացոլում են դպրոցականի աշխարհայացքը:

Կտիվված աուրիքային առանձնտեսակություններից՝ դպրոցականների աշխարհայացքի ձևավորման մակարդակի նշված չափանիշները կերպարվեստի ուսուցման գործընթացում աարբեր ձևով են դրսևորվում՝ ավելի իրսւ՝ տգակաս ենչեդ: Իրականության նկատմամբ ունեցած ընդհանուր եայացքների ա գաղութարները ձևավորման մակարդակի չափանիշների աարբերայունը սրսյմանաիտրված է: Դպրոցականների կենսավործով, յուրաքանչյուր աարիքային փուլում նրա վրա ուսուցման ու դաստիարակության ունեցած ազդեցությունից, նրա եոգելում ու ընդհանուր գարգացիսմության աստիճանից: Դպրոցականի յուրաքանչյուր աարիքային շրջանում, դաստիարակության և ուսուցման ամեն փալում աշխարհայացքի ձևավորման մակարդակի այդ չափանիշները եեշատրյամբ են ի եայտ գալիս իրենց ընորոշ եիմնական գծերով ու բնույթով: Եվ նկարչության ուսուցչի եիմնական խնդիրն է դառնում իր մանկավարժական գործունեության ընթացքում այդ չափանիշների ճիշտ օդաագործումն ա այդ եիմքի վրա՝ սովորողների աշխարհայացքի ձևավորման արդյունավեա կագմակերսումը:

Կերսրսրվեստի դասավանդամբ եանրակրրական դպրսցում պեուր է գրադեցնի աոաջնակարգ սիրք: Շնորեիվ իր աոանձնեաակայթյունների՝ կերսրսրվեստար կսրոյ է եանդես գալ որպես դպրոցականի գաղափարաքարտրական և բարոյագեղագիսական դաստիարակության, դրանց սկզբունքների ձևավորման լսվագոյն միջոց աաոացիրեն աոաջին դասարանից:

СЕГОДНЯШНИЕ ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ЗАДАЧИ ФОРМИРОВАНИЯ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТАРШЕКЛАССНИКОВ

___ Резюме ___

___ Л. Атанесян ___

Учитывая роль предмета "Изобразительное искусство" в эстетико-нравственном воспитании, в формировании творческой активности и мировоззрения учащихся, задачей преподавателя, по мнению автора статьи, должно стать обеспечение некоторых важнейших условий, стимулирующих процесс преподавания: а) целеустремленное ознакомление учащихся с лучшими произведениями изобразительного искусства; б) всесторонний анализ этих произведений; в) анализ творческого пути искусствоведа (художника).